

Sed quicquid patris cessatum est sanguine mater reddidit, obscurumque latus clarescere vidit
Connubio gavisa domus.

Nobilitas enim sanguinis, qua ad virtutem trahimur, etiam à matre in filios influit, ut colligitur ex dictis supra, num. 129. & Pichard, Sarmient. & alii ex præcatis observant; unde matres sibi similes edere solent. Tiraq. de legib. connubial. l. 7. num. 7. Gomez in princip. n. 38. Instit. de actionib. Nevizan. sup. num. 115. Grammat. decis. 18. num. 3. Unde in Lusitania utriusque parentis genus prolem illustrat, ut adnotatum est num. 130. & ubi nobilitas civilis, seu legalis solum à patre descendit, sæpe quoties probitas, aut dignitas personæ maximè requiritur, utrinque generositas postulatur, sicut apparet ex traditis à Pichard, d. num. 14. ex legibus Partitarum, quas memoravimus sup. lib. 2. cap. 1. num. 123. sic statuta Ordinum Militarium nobilitatem matris etiam deponunt, ut ex eorum constitutionibus constat. Similis consuetudo in Argentina Ecclesia obtinebat, cap. Venerabilis 37. §. 1. de præbend. Quapropter lex 3. tit. 21. part. 2. nobilem esse negat, quem pater generosus, & ignobilis mater procreavit, de quo sup. n. 127.

134 Leges tamen Romanorum, & nostræ nobilitatem à patre ad filios descendere statuerunt, & non à matre; quia vir est nobilior principium ob sexus excellentiam, & causa efficiens, ac magis principalis generationis (cum juxta veriorum, ac receptiorem sententiam, ipse solus activè ad generationem concurrat, ut ex Aristotele, & aliis tradidimus supra, lib. 2. cap. 8. num. 47.) Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 24. num. 1. Ad hæc ubi matrimonium intervenit, maritus caput est familiæ, & uxoris, quæ sub ipsius potestate à Deo est constituta, Genes. cap. 3. ibi: *Et sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* Et l. ult. tit. 3. lib. 6. Recopil. ac initio Romanæ Reipublicæ idem moris fuit teste Tacito lib. 13. posteaque solebant uxores in manum virorum convenire, per quod eorum potestati subiciebantur. Ulpian. tit. 22. §. 12. tit. 23. §. 2. Retes cum pluribus opusculor. lib. 1. cap. 4. num. 10. & lib. 6. cap. 10. num. 5. Oroz. late de apicib. jur. lib. 5. cap. 13. num. 10. Arnold. Vin. in §. ult. Instit. de parr. potest. Inde effectum est, ut à marito ceu fonte & capite, in filios honorum, & nobilitatis splendor, neglecta matris conditione diffundatur, quem & uxor ipsa participat, ita ut ejusdem sortis quandiu matrimonium confiterit, omnino efficiatur, de quo secundo calamo scribit Pichard. sup. a num. 15. ad 42. quod egregie declaratur l. 9. tit. 11. lib. 2. Recopil. ubi Azeved.

Ibi: *Cæterum ubi nobilitatis conditio.*

135 Quis jure communi nobilis censeatur, pluribus tradunt Tiraquel. de nobilit. cap. 4. Carvalho tract. de utraque quart. part. 1. a num. 129. Sarmient. Selectar. lib. 1. cap. ult. secundum quod nobilis est, qui à patre generoso, & matre ignobili procreatur, ut mox D. Covar. prædocuit, & observatum est supra, num. 128. Sed quoad jus Regium Hispaniæ: is cujus genus ex parte matris claudicat, hidalgo quidem dicitur, sed non nobilis, l. 3. tit. 21. part. 2. & prænotavimus n. 127. & quoad nobilitatem standum est loci cujusque legibus, statutis, ac consuetudini: quapropter in arbitrio judicis esse quis sit nobilis, post

alios scripsit. Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 673. Tamen attento communi usu loquendi, ac consuetudine, quæ hodie viget in Hispania, nobilis dicitur, & habetur ad omnia quæ nobilibus competunt, ille cujus pater nobilitate insignitur, etsi genitrix plebeia sit, nisi specialiter nobilitas utrimque postuletur, sicut in statutis Ordinum militarium, quod & animadvertimus d. num. 127.

Ad quam consuetudinem respicere videtur 136 Mieres de majorat. part. 1. quest. 51. ex num. 57. ubi postquam constituit, non adimpleri conditionem ducendæ uxoris nobilis primogenio adjectam, si vocatus legitime jungatur hidalgo ex parte patris duntaxat, num. 61. subjungit, id fallere cum ex consuetudine nobilis pro hidalgo promiscuè usurpatur in aliqua regione. Eandem doctrinam amplectitur Sanch. de matrimonio, lib. 1. disput. 34. num. 40. Addit. ad Molin. lib. 2. cap. 13. sub. num. 29. ubi indistinctè dicitur, quod sufficit nobilitas ex parte patris, & sic in praxi observandum existimo.

137 Sed præmissa sic debent temperari, ut non omnis hidalgo sit nobilis; nam nec in Hispania nunc nobilitatem numero adscribitur, qui sanguinis generositate decoratur, si publicè artem mechanicam, aut officium vile exercuerit, aliudve faciat, per quod nobilitatis prærogativa reddatur indignus, l. ult. tit. 21. part. 2. l. 3. tit. 1. lib. 6. Recopil. qui sanè ab honoribus, & dignitatibus nobilitatum communiter removentur, ut praxi receptum est: sed nihilominus gaudent & hidalgo hujusmodi opifices immunitate à tributis, ad quæ plebeii attinguntur. Ita D. Covar. Practic. cap. 19. num. 7. cui assentiuntur plurimi tenentes absolute nobilitatis privilegii privati opifices, & alios clarum sanguinem suum ita deturpantes, quos congerit Guttier. Practicar. lib. 3. quest. 13. num. 96. qui tamen contra D. Covar. sentit: sed nostri Antilitis sententia viget in hac Curia; nam munera quadam publica, quæ Nobilitati deferuntur, & ea obtinentes vulgò *señales* vocantur, opificibus, & similibus etiam hidalgo non præstantur. Inde rectè Sarmient. supra d. cap. ult. num. 3. inquit, non esse nobilem hidalgo ex eo solo, quod à tributis exemptus sit, sed fore probandos etiam alios actus distinctivos nobilitatis: quod præmissis aperte convenit. Ad quæ omnia videndus est Tiraquell. de nobilit. a cap. 27.

138 Illud non omitendum duximus, quod ad eodè matris conditio in Hispania non officit nobilitati politicæ, de qua agimus, ut filius descendens à radice infecta Hebræorum ex parte matris, gaudeat paterna nobilitate: quod secus foret, si talis macula à patre proveniret, & sic praxi receptum est. Guttier. sup. quest. 14. num. 99. Orator. part. 2. part. 3. princip. cap. 7. Garcia gloss. 7. num. 19.

Ibi: *His tæro adnotatis, mihi potius probatur.*

Vide notata supra, num. 124. In legibus novæ compilationis non hidalgo, sed hidalgo, nobilis nuncupatur, ut sub tit. 11. lib. 2. tit. 2. & 3. lib. 6. Recopilat. In Partitis promiscuè ea verba usurpantur, l. 3. tit. 21. part. 2. quod & vulgò receptum est, & ita hodie utimur.

Ibi:

Ibi: *Extat & hic modus dicendi.*

139 Etiam supersunt hodie apud nos quidam dicendi modi similes, veluti cum quemquam despectui habere volumus, dicere solemus, *Como si fuese algiuen, Parece algiuen, Pense que era algiuen*: in his verbum *Algiuen*, stat pro persona nobili, aut egregia.

Verf. *Fortassis libertis ante Cæsarem.*

140 Hæc D. Covarruv. animadversio referenda est ad locum Suetonii, quem dedimus sup. n. 103. Sed non constat, quod Augustus aliquid de novo induxerit circa tribus libertis denegandas, sed quod antea stabilitum erat, exequi decrevit, atque ita tenendum est, etiam ante Augustum ex manumissione libertos in tribus non referri, nisi id emeretur, aut aliter compararetur, ut planè ex Scævola in nostra lege *Patronus*, probatur.

Ad Num. 12.

141 Cum supra, ex num. 106. asseruerimus legatum tribus à legato tesseræ longè diversum esse, paritatem quam D. Covar. inter utrumque constituit, consequenter rejicere compellimur: quapropter aliqui casus nobis sunt distinguendi, supponendo quod legatum tribus, ut traditum est num. 108. in quantitate non consistit, & est non certæ speciei, sed generis, ejus tamen qualitatis, ut multiplicari in eadem persona non possit: neque enim aliqui in duabus tribus suffragium ferre permittebatur, ut notum est.

142 Primus est casus, cum testator ignorans reliquit tribus emendam ei, qui jam eam habebat: & legatum minime debebitur ex præsumpta legantis voluntate, qui creditur non legasse tribus, si cognosceret eam esse legatario, argumento legis *Fideicommissa* 11. §. *Si servo*, ff. de legat. 3. Glossa in l. *Mortuo bove* 50. §. 1. ff. de legat. 2. tribuli enim tribus acquiri non potest. Secundus, si sciens tale legatum tribuli relinqueret decedens, & debebitur æstimatio, etsi tribus dari non possit, d. §. *Si servo*, in fin. l. *Filiusfamilias* 117. §. *Si quid alicui*, ff. de legat. 1. Nec hoc adversatur regulæ legis *Proprias* 13. C. de legat. quæ procedit in legato certæ speciei, tribus autem in genere legata fuit.

143 Tertius est casus, de quo in l. *Titia Scio* 89. ff. de legat. 2. nam etsi libertus etiam ex causa lucrativa tribus consequeretur, vivo patrono, in specie legis *Patronus*, de qua agimus, tribus pretium hæres solvere teneretur, non quia legatum istud in quantitate consistat, ut de tesserâ inquit Consultus in d. l. *Titia*, sed quoniam est generis, in quo minime locum obtinet juris prohibito, ne duæ causæ lucrativæ concurrant, de qua in l. *Si servus* 111. §. *Stichum*, ff. de legat. 1. l. *Mævius* 68. §. 1. ff. de legat. 2. §. *Si res aliena*, Instit. eod. quæ ad legatum generis, quale tribus est, non spectat, sed cum certa species, & quæ ad oculum possit demonstrari, relinquitur, d. l. *Mævius*, §. 1. Donell. lib. 16. cap. 5. Oroz. de apicib. jur. lib. 4. cap. 13. num. 10. Arnold. Vin. in d. §. *Si res aliena*, num. 2. Retes opusc. lib. 7. cap. 6. num. 22. Quartus casus erit, si ex causa onerosa libertus tribus quæserit, & æstimatio D. de Faria Nova Addit. ad Covar.

procul dubio debetur, l. *Planè* 34. §. *Quod si rem*, ff. de legat. 1. & per alia jura proxime adducta, D. Covar. in præfati. Vin. sup. n. 1. verf. *Ex causa*, Ant. Gom. var. lib. 1. cap. 12. n. 16. in fin. Ex quibus observa in hoc & præcedenti casu nihil referre, an viventè, vel mortuo testatore rem compareret legatarius.

144 Quintus sit casus, si libertus obitet vivo testatore: & olim quidem caducum fiebat legatum, & quod veteres in causa caduci dixerunt, hodie hæredi relinqueretur, l. *unica*, §. *Et cum triplici*, §. *Pro secundo*, C. de caduc. tollend. Sextus desumitur ex d. l. *Mortuo bove*, §. 1. cum libertus, extincto jam testatore, ante hæredis moram universæ carnis viam ingressus est: in qua specie idem videtur de tribu, quod de militia & tesserâ in d. §. 1. respondit Paulus, nempe æstimationem liberti successoris præstandam, non ea ratione, quæ in textu traditur, ipsa enim fortè legato tribus non ita congruit, de quo non disputo; sed ex l. *Filiusfamilias* 117. §. *quid alicui* ff. de legat. 1. ibi: *Si quid alicui licitè fuerit relictum, vel jus aliquod, quod ipse quidem propter corporis sui virium, vel propter qualitatem relicti, vel aliam quamcumque probabilem causam habere non potuit, alius tamen hoc habere potuit, quanti solet comparari, tantam æstimationem accipiet.* Cum ergo libertus præventus morte non potuerit tribus sibi licitè relictam accipere, æstimatio illi debebitur ab ultimo vitæ instanti, quo certum esse cœpit, tribus ei emi non posse, quare illam ad suum transfert successorem. At meminisse oportet dictæ legis unicæ, §. *Cum igitur*, & §. *In novissimo*; nam si ante apertas tabulas legatarius decedebat, legatum fiebat caducum, quod Justinianus sustulit.

145 Ultimus casus proponitur à Scævola in lege *Patronus* 34. ff. de legat. 3. de cujus interpretatione agimus; nam libertus rebus humanis exemptus est postquam hæres moram commiserat: & æstimationem deberi hæredi ejus, decidit Consultus, qui meminisse moræ, non quia ipsa opus foret, ut æstimatio deberetur, sed propter emolumenta tribus, quæ libertus ob moram non perceperat. Ex quibus colligitur, quod etsi aliàs legatum tribus à legato tesseræ secernatur, tamen quoad acquisitionem, & transmissionem similia sunt, atque ita idem in præmissis casibus de tesserâ videtur respondendum.

Ibi: *Idem erit etsi libertus nondum.*

Hic est tertius casus, de quo supra, numerus 143.

Ibi: *Idem est, si ex causa onerosa.*

Ita prænotatum est supra, num. 143. verf. *Quartus casus.*

Ibi: *Sic sanè idem respondendum.*

Vide supra, num. 142. etenim si tribus, vel tesserâ post testamentum acquiratur, nil scientia, aut ignorantia testatoris interest: secus si ante, prout ibi distinximus.

Bb

Ibi: